

Strategie ve vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami 1

Okruhy: Speciální pedagogika předškolního věku – kombinovaná forma

1. Pojetí speciální pedagogiky, terminologické vymezení (integrace/inkluze, dítě se SVP)
2. Postavení jednotlivých speciálně pedagogických disciplín, speciální metody
3. Speciálně-pedagogická diagnostika
4. Legislativní rámec vzdělávání (vyhláška 73/2005, 72/2005, zákon 569/2005, NPIV)
5. Integrovaný pedagogicko-psychologický poradenský systém (PPP, SPC, speciální pedagog, IPPP)
6. Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání se zaměřením na žáky SVP
7. Individuální vzdělávací plán
8. Specifické poruchy učení a chování - pojmové vymezení a terminologie, klasifikace, systém vzdělávání
9. Deficity dílčích funkcí
10. Lehká mozková dysfunkce – ADD, ADHD
11. Somatopedie - klasifikace pohybových vad, DMO – formy, kombinované postižení, chronická onemocnění, školy pro žáky s tělesným postižením, kombinované postižení
12. Logopedie - narušená komunikační schopnost, klasifikace a charakteristika jednotlivých vad a poruch řeči, systém logopedické péče v ČR
13. Alternativní a augmentativní komunikace
14. Psychopedie - pojmové vymezení a terminologie, klasifikace mentální retardace, charakteristika dítěte s mentálním postižením, LMP, systém péče,
15. Poruchy autistického spektra, vymezení pojmu, charakteristika
16. Oftalmopedie – pojmové vymezení, dítě se zrakovým postižením
17. Dítě se sociálním znevýhodněním, přípravná třída základní školy

Literatura:

- BARTOŇOVÁ, M. *Kapitoly ze specifických poruch učení I. Vymezení současné problematiky*. Brno: MU, 2004. ISBN 80-210-3613-3.
- BARTOŇOVÁ, M. *Strategie ve vzdělávání žáků se sociálním znevýhodněním se zřetelem na romské etnikum*. Brno: MSD, 223 s. 2009. ISBN 978-80-210-5103-4
- HÁJKOVÁ V., STRNADOVÁ, I. *Inkluzivní vzdělávání*. Praha: Grada, 2010. ISBN 978-80-247-5070-7.
- HOBDAYOVÁ, A. *Tvořivé činnosti pro psychoterapeutickou práci s dětmi*. Praha, Portál, 2000
- KASÍKOVÁ, H., VALIŠOVÁ, A. *Pedagogika pro učitele*. Praha: Grada, 2007 ISBN 978-80-1734-0
- KOLLÁRIKOVÁ, Z, PUPALA.B. *Předškolní a primární pedagogika*. Praha: Portál 2001 ISBN
- LOKŠOVÁ. *Pozornost, motivace, relaxace a tvořivost dětí ve škole*. Praha: Portál, 1999
- LOOSEOVÁ, A., C. a kol. *Grafomotorika pro děti předškolního věku*. Praha: Portál, 2001
- LOOSEOVÁ, A., C. a kol. *Grafomotorika pro děti předškolního věku*. Pracovní listy. Praha: Portál, 2001 80-7178-585-7
- SILBERMAN, M.: *101 metod pro aktivní výcvik a vyučování*. Praha: Portál, 1997
- SVOBODOVÁ, J. *Metodika rozvoje grafomotoriky a počátečního psaní*. Praha: IPPP, 1998
- ŠIMANOVSKÝ, Z. *Hry pomáhají s problémy*. Praha: Portál. 1999
- ŠULOVÁ, L.: *Raný psychický vývoj dítěte*. Praha: UK 2004, ISBN 80-246-0877-4

Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání. Praha: 2005

Distanční texty:

BARTOŇOVÁ, M, BAZALOVÁ, B., PIPEKOVÁ, J *Psychopedie*. Texty k distančnímu vzdělávání. Brno: Paido 2007 s. 159. ISBN 978-80-7315-140-8

ISBN 978-80-7315-140-9

BARTOŇOVÁ, M, VÍTKOVÁ, M. *Strategie ve vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami a specifické poruchy učení*. Texty k distančnímu vzdělávání. 2. přepracované a rozšířené vydání. Brno: Paido 2007 s.159. ISBN 978-80-7315-140-9

OPATŘILOVÁ, D., ZÁMEČNÍKOVÁ, D. *Somatopedie*. Texty k distančnímu vzdělávání. Brno: PAIDO, 2007. ISBN 978-80-7315-137-9. 123 s.

PŘINOSILOVÁ, D. *Diagnostika ve speciální pedagogice*. Texty k distančnímu vzdělávání. Brno: PAIDO, 2007. ISBN 978-80-7315-142-3. 178 s.

HAMADOVÁ, P., KVĚTOŇOVÁ, L., NOVÁKOVÁ, Z. *Oftalmopedie*. Texty k distančnímu vzdělávání. Brno: PAIDO, 2007. ISBN 978-7315-145-4. 125 s.

Speciální pedagogika

vědní obor, který se zabývá zákonitostmi výchovy a vzdělávání a rozvojem jedinců, kteří jsou znevýhodnění vůči většinové populaci v oblasti fyzické, psychické nebo sociální a mají speciální výchovné potřeby“ (Fischer, S., Škoda, J. 2008)

- je orientována na výchovu a vzdělávání,
- na pracovní a společenské možnosti zdravotně postižených a sociálně znevýhodněných osob
- na řešení výzkumných problémů oboru

- Integrativní pedagogika
- Inkluzivní pedagogika – koncept inkluzivního vzdělávání
- používají termíny :**
postižený, handicapovaný (v překladu nevýhoda, nerovnost podmínek),
 v období školního vzdělávání se můžeme setkat s termínem „**dítě /žák se speciálními vzdělávacími potřebami“**.
- Především nastal posun ve formálně-právním posuzování postavení **osob s postižením**.

Speciální pedagogika - pojem

- **v širším smyslu :** používá se k označení každé pedagogiky vzhledem k pedagogice obecné, která je speciálně zaměřená např. podle věku, předmětu.
- **v užším smyslu:** je SP věda o zákonitostech speciální výchovy a speciálního vzdělávání jedince, který z důvodu znevýhodnění vyžaduje při vzdělávání speciálně pedagogický přístup, podporu při pracovním a společenském uplatnění

■ **Předmětem je:**

je zdravotně, eventuálně sociálně znevýhodněná osoba, která potřebuje podporu v oblasti výchovy, vzdělávání, při pracovním a společenském uplatnění.

Pojem SP:

■ **Minulost:**

speciální pedagogika úzce zaměřena jen na problematiku speciálního vzdělávání a profesní přípravu.

■ **Současnost:**

zabývá se problematikou znevýhodněného jedince od jeho narození až po stáří.

Se změnami ve společnosti se prohlubuje snaha po integraci/inkluzi handicapovaných/ jedinců se speciálními vzdělávacími potřebami do škol, školských zařízení a do společnosti.

Klasifikace speciální pedagogiky

- **Psychopedie** – (speciální) pedagogika osob s mentálním postižením
- **Somatopedie** – (speciální) pedagogika osob s tělesným postižením, s chronickým a dlouhodobým onemocněním
- **Logopedie** – (speciální) pedagogika osob s narušenou komunikační schopností
- **Surdopedie** – (speciální) pedagogika osob se sluchovým postižením
- **Oftalmopedie** – (speciální) pedagogika osob se zrakovým postižením
- **Etopedie** – (speciální) pedagogika osob s poruchami chování
- **Edukace jedinců s více vadami** (kombinovaným postižením)
- **Specifické poruchy učení nebo chování**

Speciální vzdělávací potřeby

- Se vztahují k osobě, které má být poskytnutá podpora, a prostředí, které tuto podporu poskytuje.
- Postižení nejsou pouze předmětem začleňování do společnosti, ale přispívají také k její rozrůzněnosti.

Vzdělávání žáků se speciálními potřebami

- Žáci se zdravotním postižením
- Žáci se zdravotním znevýhodněním
- Žáci se sociálním znevýhodněním
- Žáci nadaní a mimořádně nadaní
- RVP ZV platí pro všechny žáky se speciálními potřebami, pro žáky s MR platí příloha, RVP ZŠS

Mezi hlavní znaky vzdělávání patří:

- Pro žáky a studenty se zdravotním postižením a sociálním znevýhodněním se při přijímání ke vzdělávání a jeho ukončování stanoví vhodné podmínky odpovídající jejich potřebám, př. Švédsko – žáci, kteří potřebují spec.ped.podporu
- Povinnost vzdělávat se platí pro všechny, neexistuje osvobození od školní docházky.
- Povinná školní docházka trvá 9 let.
- Nástup do školy může být odložen o dva roky, max. do 8. roku života.
- Zajišťuje se právo na bezplatné vzdělávání vzhledem k jejich možnostem.
- Žáci s těžkým mentálním postižením, žáci se souběžným postižením více vadami a žáci s autismem mají právo vzdělávat se v školách speciálních

- Nově zřízena funkce asistenta pedagoga ve třídě, kde se vzdělává žák se speciálními vzdělávacími potřebami

- Integrativní pedagogika
- Inkluzivní pedagogika – koncept inkluzivního vzdělávání
- používají termíny :**
postižený, handicapovaný (v překladu nevýhoda, nerovnost podmínek),
- v období školního vzdělávání se můžeme setkat s termínem „*dítě /žák se speciálními vzdělávacími potřebami*“.
- Především nastal posun ve formálně-právním posuzování postavení **osob s postižením.**

Inkluze

- používá její varianta nazývaná *responsible inclusion* (uvážlivé začlenění), která znamená využívání kontinua integrativních podpůrných procesů podle aktuální potřeby příslušného jedince.
- V současné době se používají oba pojmy inkluze – integrace spíše synonymně. *Inkluze* se užívá ve smyslu nutnosti poukázat na potřebu *rozšíření integrace* a na realizaci optimální integrace pro každého žáka se speciálními vzdělávacími potřebami v praxi (srov. Pančocha, K. in Bartoňová, M., Vítková, M. 2008, s. 31 an.).
- Inkluze - užívá se ve smyslu nutnosti poukázat na potřebu rozšíření integrace a na realizaci optimální integrace pro každého žáka se SVP v praxi
- Inkluze (začlenění) se prosadila jako nový rozsáhlý koncept vedoucí k sociální integraci.
- Pozice úplné inkluze se však ani v anglosaských zemích plně neujala
- Inkluze** = současný trend, z ang. „*to be included*“ = být úplnou součástí. Širší významový smysl než integrace.

Didaktika přístupu při vzdělávání

- Vyžaduje speciální principy při edukaci (zvláštnosti žáků)
- Nové organizační formy práce (kooperativní vyučování...)
- Organizační zabezpečení (otázka personální)

Integration–Inclusion

Vyžaduje se výkon /	Heterogenita jako šance /
Možnosti realizace	
Orientace na cíl učení Konkurence spolužáků Při stejném cíli jsou požadavky na stejné výkony	Diferencované vyučování Orientace na proces Individuální podpora všech žáků Společné učení v projektech Důležitá komunikace, vzájemné porozumění
Obtíže	
Orientace na deficity Děti se vyvíjejí odlišně Integrace je omezená na určité skupiny dětí	Individuální pomoc pro všechny žáky podle potřeby Akceptace postižení, slabých stránek a jinakosti

Integration as assimilation– Inclusion as approval of diversity (2)

Role učitele	
Role učitele se nemění Speciální pedagogové jsou kompetentní spíše k pomoci při vnější diferenciaci	Mění se role učitele Speciální pedagogové a učitelé v běžných školách kooperují při vnitřní a vnější diferenciaci
Spolupráce s rodiči	
Rodiče dětí se speciálními potřebami jsou zatíženi spoluúčastí na učení dětí, aby se dosáhlo cíle	Rodiče jsou vyzváni, ke spolupráci na výuce jejich dětí

Speciálně pedagogická podpora znamená:

vzít na zřetel vývojové potřeby učení podmíněné postižením a dané v důsledku socializace.

Podpora vstupuje do:

- vývojových procesů,
- životních zkušeností,
- vzdělávacích nabídek
- sociálních oblastí ve společném životě, ve společném světě,
- speciálních potřeb žáků

Je třeba, aby jedincům speciálně pedagogická podpora vyhovovala, aby tak nedošlo k dalšímu ohrožení jejich vývoje (Haupt, U. in Stein, R., Bless, D. O. Vítková, M. 2006).

Podmínky vzdělávání

- Odstraňovat architektonické bariéry**
- Uplatňovat princip diferenciacie a individualizace vzdělávacího procesu**
- Používat kompenzační pomůcky, vhodné učebnice a učební pomůcky**
- Uplatňovat alternativní formy komunikace – znaková řeč, Braillovo písmo, AAK**
- Využívat působení druhého pedagoga**
- Spolupracovat s rodiči**
- Spolupracovat s poradenskými pracovníky**

Itegrované/inkluzivní prostředí ZŠ

- Společné soužití otevírá šanci vyrovnat se s odlišnostmi**
- Společné prostředí respektující individuální pedagogická a terapeutická opatření, vhodné motivační podněty**
- Rodiče považují společnou podporu o postižené a intaktní děti za sociální zkušenost, příprava na školu**

Itegrované/inkluzivní prostředí MŠ

- Společné soužití otevírá šanci vyrovnat se s odlišnostmi**
- Společné prostředí respektující individuální pedagogická a terapeutická opatření, vhodné motivační podněty**
- Rodiče považují společnou podporu o postižené a intaktní děti za sociální zkušenost, příprava na školu**

Formy přístupu

- Skupinová integrace – tříd při běžné MŠ, přípravná třída MŠ**
- Individuální integrace**
- Mateřská škola speciální –pro děti s mentálním postižením**

Kompetence pedagoga

- Kompetence vyplývají z obecného charakteru požadavků na předškolní vzdělávání a ze speciálních potřeb integrovaných žáků**
- Přístup vychází z individuálních zvláštností a potřeb dítěte s postižením**
- Rámcové podmínky stanovuje RVP PV vzhledem k dětem se zdravotním postižením, zdravotním znevýhodněním a sociálním znevýhodněním**
- Dovednost vnitřní diferenciacie cílů edukace v heterogenní skupině**
- Používání a vytváření nových výukových materiálů a postupů**
- Znalost podpůrné diagnostiky – IVP**
- Aplikace nových forem hodnocení**
- Spolupráce s kooperujícími pedagogy a členy podpůrného týmu**
- Spolupráce s rodiči, partnery, terapeuti**
- Plánování a tvorba integrativního/inkluzivního prostředí ve škole i mimo ni**
- Další vzdělávání**

Dovednosti pedagoga

- Schopnost empatie a smysl pro konkrétní potřeby dítěte a jejich rodin
- Dovednost vytvořit stimulační prostředí
- Osobní kreativita- nabídka her a činností
- Sociální a komunikativní dovednosti
- Osobní odborný růst, odborná vybavenost z oblasti SP
- Znat principy vnitřní diferenciacce, kooperace, individualizace

Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání

- Kapitola 8 vzdělávání žáků se SVP a mimořádně nadaných
- Vychází z koncepce respektování SVP žáka
- Rámcové cíle a záměry jsou společné všem dětem
- Vytvořit každému dítěti optimální podmínky :
 - k rozvoji osobnosti,
 - k učení,
 - ke komunikaci
 - k samostatnosti
- Další podmínky:
 - Životospráva,
 - Přirozené prostředí
- Personální a pedagogické zajištění
- Spolupráce s rodinou
- Individuální potřeby dětí

Rámcové podmínky – děti se zdravotním postižením

- Dítě s TP – zabezpečit možnost pohybu po škole pomocí technických prostředků – asistent, technické pomůcky, kompenzační pomůcky, vytvářet náhradní tělesné aktivity, snížení počtu dětí ve třídě
- Dítě se ZP – zabezpečit zrakovou hygienu, vhodné kompenzační pomůcky, osvojení specifických dovedností, snížení počtu dětí ve třídě
- Dítě se SP – zajistit a dodržovat sluchovou hygienu, vhodné komunikační systémy a kompenzační pomůcky, zajistit osvojení specifických dovedností – rozvoj řeči

Rámcové podmínky – děti se zdravotním postižením

- Dítě s MP – kompenzační pomůcky, rozvíjet specifické dovednosti, snížení počtu dětí ve třídě
- Dítě s NKS – speciální didaktické pomůcky, osvojení specifických dovedností
- Dítě s ADD, DHD – zklidňující klima, prostředí, zvýšený bezpečnostní dohled, snížení počtu dětí ve třídě, důsledný individuální přístup
- Dítě s vícenásobným postižením- podmínky pro individuální rozvoj, zajištění speciálních dovedností,

Rámcové podmínky – děti se zdravotním postižením a znevýhodněním

- Dítě s vícenásobným postižením a autismem - podmínky pro individuální rozvoj, zajištění speciálních dovedností, snížený počet dětí ve třídě, kompenzační pomůcky
- Děti s vadami řeči – zajištění logopedie, spolupráce s odborníky
- V případě potřeby – souběh dvou pedagogických pracovníků
- Podmínky vyplývají ze zdravotního oslabení

Rámcové podmínky – děti se sociálním znevýhodněním

- individuální či skupinová péče,
- přípravné třídy základní školy,
- pomoc asistenta pedagoga,
- menší počet žáků ve třídě,
- odpovídající metody a formy práce,
- specifické učebnice a materiály,
- pravidelná komunikace a zpětná vazba,
- spolupráce s psychologem, speciálním pedagogem,
- sociálním pracovníkem, dalšími odborníky,
- IVP.

Vyhláška č. 73 ze dne 9. února 2005 o vzdělávání dětí, žáků a studentů se speciálními vzdělávacími potřebami a dětí, žáků a studentů mimořádně nadaných

Speciální vzdělávání žáků a žáků mimořádně nadaných se uskutečňuje s pomocí **podpůrných opatření**

- Která jsou odlišná
- Nebo se poskytují nad rámec individuálních opatření poskytovaných v běžné škole

Podpůrná opatření §1

Při speciálním vzdělávání žáků se využívá:

- Speciální metody, postupy, formy a prostředky
- Kompenzační, rehabilitační a reedukační pomůcky
- Speciální učebnice, didaktické materiály
- Zařazení vyučovacích předmětů speciálně pedagogické péče
- Poskytování poradenských služeb
- Zajištění služeb asistenta pedagoga (§16, odst 9 školského zákona)
- Snížení počtu žáků ve třídě, oddělení nebo studijní skupině
- Jiná úprava organizace vzdělávání žáků se speciálními potřebami

Podpůrná opatření

Při vzdělávání žáků mimořádně nadaných se využívá:

- Speciální metody, postupy, formy a prostředky vzdělávání
- Didaktické materiály
- Pedagogicko-psychologické služby
- Jiná úprava organizace vzdělávání žáků se speciálními potřebami

Speciální vzdělávání

Zásady a cíle §2

- Cílem speciálního vzdělávání žáků je dosažení nejvyššího možného stupně vzdělání a zvýšení kvality jejich života
- Speciální vzdělávání se poskytuje žákům se speciálními vzdělávacími potřebami diagnostikovanými školským poradenským zařízením
- Rozsah potřeb a jejich závažnost opravňuje žáky do režimu speciálního vzdělávání

Formy speciálního vzdělávání §3

- Speciální vzdělávání žáků se zdravotním postižením je zajišťováno:
- Formou individuální integrace

- Formou skupinové integrace
- Ve škole speciální (samostatně zřízené pro žáky se zdravotním postižením)
- Kombinací forem

Skupinová integrace

- Skupinovou integrací se rozumí vzdělávání žáka ve třídě, oddělení nebo studijní skupině zřízené pro žáky se zdravotním postižením
 - V běžné škole
 - Ve speciální škole pro žáky s jiným druhem zdravotního postižením
- Ve vybraných vyučovacích předmětech se žáci se zdravotním postižením mohou vzdělávat společně s ostatními žáky a být zapojeni do všech činností mimo vyučování

Individuální vzdělávací plán

- Individuální vzdělávací plán (§18 školského zákona) je v případě potřeby
- Vzdělávacím programem pro individuálně integrovaného žáka
- Žáka s hlubokým mentálním postižením
- Pro žáka skupinově integrovaného
- Pro žáka speciální školy

Asistent pedagoga §7

- Náplň práce asistenta stanoví ředitel školy (§2, odst. 2, písm. f, školského zákona 2004):
- pomoc žákům při přizpůsobení se školnímu prostředí
- pomoc pedagogickým pracovníkům při edukaci
- při komunikaci se žáky
- při spolupráci s rodiči
- při spolupráci s komunitou, odkud žák pochází

Organizace speciálního vzdělávání §8

- Pro stanovení formy a obsahu speciálního vzdělávání žáka a míry podpůrných opatření je určující rozsah speciálních vzdělávacích potřeb žáka
- Speciální vzdělávání a podpůrná opatření doporučení školským poradenským zařízením zabezpečuje škola ve spolupráci se školským poradenským zařízením
- Výuku předmětů speciální pedagogické péče zajišťuje další pedagogický pracovník – speciální pedagog.
- Ve třídách určených pro žáky s těžkým zdravotním postižením, ve třídách škol při dětských psychiatrických zařízeních mohou souběžně působit tři pedagogičtí pracovníci, z toho jeden asistent pedagoga.
- Pro přípravu na vzdělávání dětí s těžkým mentálním postižením, souběžným postižením více vadami nebo autismem, lze při základní škole zřídit přípravný stupeň (vyhláška o školských výchovných a ubytovacích zařízeních a o školských účelových zařízeních)

Žák s těžkým zdravotním postižením

- Za žáka s těžkým zdravotním postižením se považují žáci s
- těžkým zrakovým postižením
- těžkým sluchovým postižením
- Těžkou poruchou dorozumívacích schopností

- Hluchoslepí
- Se souběžným postižením více vadami
- S autismem
- S těžkým tělesným nebo
- Těžkým či hlubokým mentálním postižením

Školy při zdravotnických zařízeních §4

- V mateřské a základní škole při zdravotnickém zařízení se vzdělávají
- Žáci se zdravotním oslabením
- Žáci dlouhodobě nemocní, pokud to charakter jejich nemoci dovoluje
- Školy mohou poskytovat individuální konzultace ve všeobecně vzdělávacích předmětech i žákům středních škol
- Rozsah a organizaci výuky určuje ředitel školy po dohodě s ošetřujícím lékařem

Typy speciálních škol

pro zrakově postižené §5

- Mateřská škola pro zrakově postižené
- Základní škola pro zrakově postižené
- Střední škola pro zrakově postižené
- (střední odborné učiliště, odborné učiliště, praktická škola, gymnázium, střední odborná škola)
- Konzervatoř pro zrakově postižené

Typy speciálních škol

pro sluchově postižené

- Mateřská škola pro sluchově postižené
- Základní škola pro sluchově postižené
- Střední škola pro sluchově postižené
- (střední odborné učiliště, odborné učiliště, praktická škola, gymnázium, střední odborná škola)

Typy speciálních škol

pro tělesně postižené

- Mateřská škola pro tělesně postižené
- Základní škola pro tělesně postižené
- Střední škola pro tělesně postižené
- (střední odborné učiliště, odborné učiliště, praktická škola, gymnázium, střední odborná škola)

Typy speciálních škol

pro děti/žáky s vadami řeči

- Mateřská škola logopedická
- Základní škola logopedická

Typy speciálních škol

pro mentálně postižené

- Mateřská škola speciální
- Základní škola praktická
- Základní škola speciální
- Odborné učiliště
- Praktická škola

Typy speciálních škol

pro žáky se SPU nebo SPCH

- Základní škola pro žáky se specifickými poruchami učení
- Základní škola pro žáky se specifickými poruchami chování

Vyhláška č. 72 ze dne 9. února 2005 o poskytování poradenských služeb ve školách a školských zařízeních

Poskytování poradenských služeb §1

Poradenské služby jsou poskytovány:

- Dětem, žákům, studentům
- Jejich zákonným zástupcům
- Pedagogickým pracovníkům
- Školám
- Školským zařízením

Školská poradenská zařízení §3

- Typy školských zařízení
 - Pedagogicko-psychologická poradna
 - Speciálně pedagogické centrum
- Pedagogickým pracovníkům vykonávajícím pedagogickou činnost ve školách a školských poradenských zařízeních je poskytována odborná podpora za účelem zvýšení kvality poradenských služeb

Školní poradenská pracoviště

- Výchovní poradci
- Školní psychologové
- Školní speciální pedagogové
- Školní metodici prevence

Výchovní poradci

- **Pracují na všech školách**
 - základních
 - středních
 - speciálních
- **Plní úkoly pedagogicko-psychologického poradenství**
 - v oblasti výchovy a vzdělání
 - profesního poradenství (kariérového poradenství)
- **Činnost výchovných poradců**
 - je dána vyhláškou 72/2005

Školní psychologové, speciální pedagogové, metodici školní prevence

■ Cíl jejich činnosti

- Snižování rizika vzniku výchovných a výukových problémů
- Negativních jevů ve vývoji žáka
- Jedná se o primárně preventivní působení

Specializovaná poradenská zařízení

- Pedagogicko-psychologické poradny
- Speciálně pedagogická centra
- Střediska výchovné péče (zákon č.109/2002)
- IPPP – Institut pedagogicko-psychologického poradenství

Pedagogicko-psychologické poradny §5

- **Samostatná poradenská zařízení** zřizována podle vyhlášky 72/2005
- Zajišťují **psychologické a speciálně pedagogické služby**
- **Těžištěm práce** poraden je
 - Psychologická péče, intervence
 - Poradenství
 - Odborné konzultace v otázkách osobnostního a vzdělávacího vývoje dětí a mládeže
- **Věk klientů** - 3 roky az po střední a vyšší odbornou školu

Speciálně pedagogická centra – SPC §6

- SPC se zřizují od roku 1990 převážně při speciálních školách pro děti a žáky ve věku od 3 let až po střední školu

Standardní činnosti center

- standardní činnosti společně
- standardní činnosti speciální
- centrum poskytující služby žákům s vadami řeči
- se sluchovým postižením
- se zrakovým postižením
- s tělesným postižením
- s mentálním postižením
- s poruchami autistického spektra
- žákům hluchoslepým
- žákům s více vadami

Činnost SPC

- Žákům základních školy speciálních a školských zařízení jsou poradenské služby SPC poskytovány v rámci diagnostiky a kontrolní diagnostiky, příp. v rámci speciální individuální nebo skupinové péče, kterou nezajišťuje speciální škola
- Činnost SPC se uskutečňuje ambulantně na pracovišti SPC, ve školách a školských zařízeních, popř. v rodinách

Standardní činnosti speciálního pedagoga

- depistážní činnosti
- diagnostické a intervenční činnosti
- metodické a koordinační činnosti

Střediska výchovné péče

- SVP zajišťují prevenci a terapii sociálně patologických jevů u dětí a mládeže a poradenství v této oblasti
- Těžiště činnosti SVP
 - psychoterapeutická práce
 - Aktivní depistáž problémových jedinců a skupin
- SVP se zřizují od roku 1991
- Od roku 1997 jsou SVP zařazena do nového systému pedagogicko-psychologického poradenství

Činnosti SVP

- Nabídnout klientům okamžitou pomoc při prvních signálech výchovných problémů
- Rozvíjet spolupráci s rodinou
- Poskytovat poradenské služby pedagogickým pracovníkům v oblasti péče o výchově ohrožené děti a mládež
- Poskytovat všestrannou preventivně výchovnou péči dětem a mládeži s negativními jevy chování
- Podílet se na prevenci zneužívání návykových látek ve školách a školských zařízeních

Národnostní vzdělávání

Sociokulturní klima

Podpora klimatu je ve 3 rovinách:

- Podpora integrace jedinců minoritních skupin do skupiny majoritní
- Podpora uchování kulturních specifik minoritních skupin
- Podpora multikulturní výchovy a její metodiky

Multikulturní výchova –RVP ZV

- **Tématické okruhy:**
 - Kulturní diference – respektování zvláštností různých etnik
 - Lidské vztahy – tolerantní vztahy, spolupráce s lidmi bez ohledu na jejich kulturní, sociální, náboženskou, zájmovou nebo generační příslušnost
 - Etnický původ – rovnocennost všech etnických skupin a kultur
 - Multikulturalita – význam užívání cizího jazyka jako nástroje dorozumění a celoživotního vzdělávání
 - Princip sociálního smíru a solidarity

Opatření MŠMT ČR

- Přípravné třídy pro děti se sociálním znevýhodněním
- Alternativní vzdělávací program pro žáky romského etnika
- Nabídka alternativních vzdělávacích programů
- Změna transformace zvláštních škol na školy základní

Strategie zlepšení situace Romů

- Podpora vzdělávání na všech stupních
- Zaměstnanost Romů, sociální postavení
- Rozvoj romské tradice a kultury
- Podpora české společnosti k respektování etnika

Strategie vzdělávání Romů

- Předškolní vzdělávání – podceňováno romskou rodinou
- Základní vzdělávání – zřizování přípravných tříd, individuální přístup učitelů formou doučování, stipendia, výukové programy- romské mikrotřídy, specializované třídy pro žáky s edukativními problémy, modifikace vzdělávacího programu Základní škola- již pozbyla platnost
- Středoškolské vzdělávání
- praktické školy,
- učební obory,
- kurzy pro doplnění vzdělání
- Střední odborné školy

- Vysokoškolské vzdělání

Strategie v období vzdělávání

- zřizování přípravných tříd,
- individuální přístup učitelů formou doučování,
- stipendia,
- výukové programy- romské mikrotřídy,
- specializované třídy pro žáky s edukativními problémy, modifikace vzdělávacího programu Základní škola
- Spolupráce s romskými iniciativami

Funkčnost přípravných tříd základní školy

- součást systému předškolní přípravy dětí ze sociálně znevýhodněného prostředí (zákon č. 561/2004),
- umožňuje úspěšné začlenění jedinců do systému vzdělávání,
- dle nové legislativy PT zřizovány při základních školách (vyhláška 14/2005, 48/2005
- obsah vzdělávání vymezuje Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání (RVP PV 2004),
- PT vede k osvojení pravidel, struktury, mravního chování (Němec 2005),
- zařazování prvků jazykové a multikulturní výchovy,
- funkce vychovatele-asistenta učitele (Hornák 2005).

Strategie v období povinné školní docházky

- Zapracování multikulturní výchovy do vzdělávacích programů
- Funkce asistentů pedagoga
- Nepovinná výuka romského jazyka
- Programy pro doplnění základního vzdělávání
- Příprava žáků k přijímacímu řízení
- Organizace vzdělávacích kurzů pro romské matky
- Vytvořit institut poradce ve větších městech
- Využití trávení volného času
- Podpora umělecky nadaných dětí
- Spolupráce s romskými iniciativami

Asistent pedagoga

- souhlas s ustanovením funkce asistenta žádá ředitel školy
- Působí na základních školách (romský asistent)
- pomáhá dětem překonávat komunikační, adaptační a další překážky

Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání a jeho specifika

Systém kurikulárních dokumentů

- Národní program rozvoje vzdělávání v ČR – *Bílá kniha* (2001)
- *Zákon o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání*
- Systém kurikulárních dokumentů pro vzdělávání žáků od 3 – 19 let – dvě úrovně
 - **Státní úroveň** – národní program vzdělávání NPV a rámcový vzdělávací program RVP
 - **Školní úroveň** – školní vzdělávací programy ŠVP a manuály

Principy RVP pro základní vzdělávání ZV

- Navazuje na RVP pro předškolní vzdělávání PV a je východiskem pro koncepci RVP pro střední vzdělávání
- Vymezuje vše, co je společné a nezbytné v povinném základním vzdělávání
- Specifikuje úroveň klíčových kompetencí
- Vymezuje vzdělávací obsah – očekávané výstupy a učivo (pro MR – modifikované)
- Zařazuje průřezová témata – závazná součást
- Umožňuje modifikaci pro žáky se speciálními potřebami
- Je závazný pro střední školy pro stanovení požadavků na přijímací řízení

Vzdělávací oblasti RVP ZV

- Jazyk a jazyková komunikace (Český jazyk a literatura a cizí jazyk)
- Matematika a její aplikace
- Informační a komunikační technologie
- Člověk a jeho svět
 - Člověk a společnost (Dějepis, výchova k občanství)
 - Člověk a příroda (Fyzika, chemie, přírodopis, zeměpis)
 - Umění a kultura (Hudební výchova, výtvarná výchova)
 - Člověk a zdraví (Výchova ke zdraví, tělesná výchova)
- Člověk a svět práce

Klíčové kompetence

- Klíčové kompetence – soubor znalostí, dovedností, schopností, postojů a hodnot důležitých pro osobní rozvoj a uplatnění ve společnosti
 - Kompetence k učení
 - Kompetence k řešení problémů
 - Kompetence komunikativní
 - Kompetence sociální a personální
 - Kompetence občanské
 - Kompetence pracovní

Pojetí základního vzdělání

- Vzdělávací obsah je tvořen
- **očekávanými výstupy a**
- **učivem** (u MR modifikovaný program)
- Na 1. stupni je členěn na 1. období (1.-3. ročník) a 2. období (4.-5. ročník)
- RVP ZV stanovuje očekávané výstupy na konci 3. ročníku jako nezávazné a na konci 5. a 9. ročníku jako závazné.
- Učivo je strukturováno do tématických okruhů a je chápáno jako prostředek k dosažení očekávaných výstupů

Průřezová témata

- Reprezentují v RVP ZV okruhy aktuálních problémů současného světa
- Stávají se nedílnou součástí základního vzdělávání – jsou povinné
- Jsou důležitým formativním prvkem základního vzdělávání
- Vytvářejí příležitosti pro individuální uplatnění žáků i pro jejich spolupráci
- Pomáhají rozvíjet osobnost žáka především v oblasti postojů a hodnot

Vymezení průřezových témat

- Osobnostní a sociální výchova
- Výchova demokratického občana
- Výchova k myšlení v evropských a globálních souvislostech
- Multikulturní výchova
- Environmentální výchova
- Mediální výchova

Zrakové vady

- *70 – 80 % informací*
- *Orientace v prostředí*
- *Rozlišování barev, velikosti, tvarů*
- *Vliv na rozvoj paměti, pozornosti, myšlení*
- *Postižení – ztráta získávání zkušeností*
 - *omezení v samostatnosti*
 - *vzdělávání a další uplatnění*
- *Orgánová vada – slabozrací, zbytky zraku, nevidomí*
- *Funkční vada – tupozrací, šilhaví*

Zrakové postižení

- Žáci se zrakovým postižením se mohou vzdělávat podle ŠVP korespondujících s RVP ZV
- Podmínky vzdělávání se liší z hlediska **intenzity postižení**
- Žáci slabozrací
- Se zbytky zraku
- Nevidomí
- Každá z těchto kategorií vyžaduje **speciální pedagogický přístup a odlišné technické zázemí**

Specifika potřeb u těžce postižených

- Potřebují tělesnou blízkost, aby mohli získat přímou zkušenost
- Potřebují pedagoga/terapeuta, který jim přiblíží jejich životní prostředí co nejjednodušším způsobem

- Potřebují pedagoga/terapeuta, který jim umožní pohyb a změnu polohy
- Potřebují každého, který jim rozumí i bez řeči a spolehlivě se o ně stará a pečuje o ně

Poskytnutí organizačních podmínek

- těžce postižení žáci jsou přijímáni příslušnou speciální školou
- pro žáky, kteří nejsou schopni navštěvovat školu, je třeba zajistit podporu jinak (např. doma)
- režim dne musí vykazovat pravidelné střídání výuky a odpočinku, hry a rekreace,
- odpovídající personální obsazení,
- přiměřené vybavení a speciální architektonické předpoklady

Bazální stimulace

- Provádí se na základě podrobné diagnostiky
- Odborníci – fyzioterapeut, ergoterapeut, sociální pracovníce, pedagog, lékař
- Stimulace probíhá individuálně, důležité je navázání tělesných a psychických schopností

Vzdělávání žáků

s tělesným postižením a chronicky nemocných

- Tělesné postižení omezuje ve větší míře pohyb, v nejtěžších případech vede až k celkové nehybnosti
- Postiženy mohou být horní i dolní končetiny, mohou se vyskytovat i různé druhy amputací a poúrazové stavy
- Časté jsou různé formy dětské mozkové obrny, které mohou mít mnoho variant

Tělesné postižení

- jeho vliv

- Tělesné postižení působí na **psychické projevy** člověka
 - Mění se životní rytmus
 - Dochází k poruchám aktivity
 - Změnám postojů a sebehodnocení
 - Objevují se komplexy méněcennosti
 - Zvýšená citlivost a vyšší míra závislosti
- Tělesně postižený musí překonávat **překážky**
 - Primární architektonické
 - Sekundární společenské

Chronická onemocnění

- Mezi hlavní okruhy chronických onemocnění patří
 - **Onkologická onemocnění**
 - **Nemoci žláz**
 - **Ledvin**
 - **Krevní onemocnění**
 - **Alergie**
 - **Psychiatrická a neurologická onemocnění**
- **Situace dětí/žáků s chronickým onemocněním je složitá, jejich postižení často není vidět, a proto se zdá být méně závažné**

Tělesné postižení

- Podmínky vzdělávání

- Bezbariérový vstup do školy
- Odpovídající technické vybavení pro pohyb žáků po škole – žáci musí být samostatní, výjimečně pomoc asistenta
- Vhodné didaktické pomůcky (spolupráce s SPC)
- Vybavení kompenzačními pomůckami (vozík, lehátka, vhodné stolky a židle)
- PC/psací stroj pro žáky, kteří nemohou psát

Diagnostika v inkluzivním prostředí

- cílem diagnostiky není žáka „zaškatulkovat“, ale najít oblast specifických potřeb a tu se pokusit naplnit. Diagnóza z tohoto pohledu není ukončením procesu diagnostiky, ale spíše začátkem další cesty dítěte, na které ho doprovázíme (Hájková, V., Strnadová, I. 2010, s. 152) . V inkluzivním prostředí musí diagnostika sloužit především jako učitelův **nástroj poznání specifických a individuálně probíhajících učebních procesů a podmínek vyučování** diagnostikovaného žáka.
- **Inkluzivní diagnostiku** lze z tohoto pohledu považovat za **dlouhodobý proces**, jehož zjištění je nutné konzultovat s dalšími pozorovateli žáka
- V tomto kontextu je nově používán pojem **podpůrná diagnostika** (*Förderdiagnostik*), tj. diagnostika, která se namísto konstatování stavu a přidělení diagnózy zaměřuje na podpůrnou činnost, vývoj, změnu současného stavu k lepšímu

Dělení speciálně pedagogické diagnostiky:

dle spec. ped. disciplín:

- diagnostika somatopedická
- diagnostika psychopedická
- diagnostikalogopedická
- diagnostika surdopedická
- diagnostika oftalmopedická
- diagnostika etopedická
- Dle časového sledu:
 - Vstupní, výstupní, průběžná
- Dle cílů:
 - Globální – zkoumání jako celku ve VVP
 - Parciální – sledování dílčích úkolů
- Diferenciální diagnostika

Oblasti diagnostiky:

- Oblast motorických schopností
(hrubá a jemná motorika, graomotorika, kresba)
 - Lateralita
- Oblast rozumových schopností
- Oblast verbálních schopností
- Oblast socializace, citového vývoje, volního jednání

Diagnostika rodinného prostředí

Diagnostika v PPP

Obligatorní diagnózy a obligatorní diagnostika v PPP

- Obligatorní diagnózy – vyplývají ze školského zákona obsahují:

1. Souhlas s vyšetřením

(součástí vyšetření, pracovník upozorní klienta na všechna rizika, sdělit přiměřeně rodičům zprávu z vyšetření (kompetence – schopnost verbalizovat, co zjistíme vyšetřením)

- 2) Struktura a průběh vyšetření
- 3) popis technických metod
- 4) rozhovor
- 5) diagnostika
- 6) obligatorní diagnózy
- 7) SPU, SPCH
- 8) styly a strategie učení

Základní metody v diagnostice SP

Klinické metody:

- Pozorování
- Rozhovor
- Anamnestické metody
- Analýza výsledků činnosti

Základní diagnostické metody:

testy

Ostatní:

diagnostické zkoušky,

kazuistika